Musikhandskrifterna från Hög och Bjuråker

finns utgivna av Arthur Adell i Laurentius Petri Sällskapets urkundsserie nummer 1 på Gleerups förlag, Lund 1941. De är från runt 1540 och innehåller musiken till några delar av mässan och tidegärden, som till exempel kyndelsmässodagens kompletorium. De är i stort sett identiska beträffande innehållet, och kopierade från källor från Uppsala, Malmö och Rostock.

	Genre	Text	Manuskript-sida	Sida i detta häfte
1.	Invitatorium	Heel maria	Hg 50 (Bj 39)	1
2.	Kyrie	Kirie gudh fadher	Hg 11 (Bj 2)	3
3,	Gloria	Ära vare gudh	Hg 14 (Bj 5)	5
4.	Sanctus med trop	Heligh Heligh Heligh Tigh vare loff och pris	Hg 12 (Bj 3)	7
5.	Agnus Dei	O gudz lamb	Hg 13 (Bj 5)	8
6.	Credo	Wij troom vppå alzmechtig gudh	Hg 1	9
7.	Sekvens (Lauda Sion)	Sÿon prise	Bj 24 (Hg 36)	11
8.	Genealogia Christi	Thetta är boken aff iesu christi bördh	Bj 31 (Hg 40)	17
9.	Te Deum	O gudh vij loffue tigh	Hg 60 (Bj 48)	19

Och litteraturen är, när inte annat anges, Joseph A Jungmann:
The Mass of the Roman Rite, Christian Classics, Maryland 1986

HEel maria ful m& nåd HErren är medh tigh·

KOmmer läter oss glädias h*er*rano*m* och fröghdas för vår salighetz tröst:
lätt oss m& tack ko*m*ma in för ha*n*s ansichte:
och fröghdas för hono*m* m& psalmar /

Tÿ h*er*ren är en stoor gudh: och en stor konu*n*g öffuer alla gudhar:
tÿ i hans hand är hwad som iorden bäär:
och bärgshögdenar äro och så hans

Tÿ ha*n*s är haffŭet: och ha*n* haffuer thet giordt:
och ha*n*s hender haffuer thet torra bereedt:
ko*m*mer lätt oss tilbedia oc knääböÿa:
och nedherfalla för h*er*rano*m*· th*e*n oss giordt haffu*er*:
tÿ ha*n* är vår gudh:
och vij ha*n*s foosterfolck: och ha*n*s hendhers fåår

I dagh om i ha*n*s röst hören:
så förstocker icke idhor hierta såsom i meriba skedde:
såsom i massa i öknen*n*e: th*er* idhre fädh*er* försökte migh:
förnu*m*mo och sågho mijn värck.

Att iagh i fÿratiÿo åår mödo hade m& thetta folck / och sadhe:
thet är sådant folck: att theras hierta altijdh vil th*e*n oretta väghen:
och the mina veghar icke lära vilia: så att iag swor i mi*n*ne vrede /
the skola icke ko*m*ma til mina roligheet.

Ära vare fadhreno*m* och sonenom: och th*e*m helga anda·
Såsom thet varit haffu*er* aff begy*n*nelsen och nw och altijd:
aff ewigh& til ewigh&· ame*n*·

Som inledning till matutinen, nattens gudstjänst, sjunger man ett *invitatorium*, som består av psaltarpsalm 95 och en *antifon*, en utbytbar refräng vars text kan anpassas till olika tider på året, i detta fall “Hell dig Maria, full av nåd, Herren är med dig”.

I den tidiga medeltida kristna kyrkan sjöngs alla psalmer med refräng mellan varje vers, och det gällde inte bara tidegärden och de sånger man sjöng till mässans introitus och kommunion, utan även t ex gradualet, och alleluia till evangelieläsningen. I ett senare stadium har antalet verser reducerats ner till en eller två för vissa sånger, och refrängsjungandet till en eller två inledande eller avslutande refränger.

I invitatoriet sjunger man två-tre verser åt gången, och varannan gång hela refrängen, och varannan andra halvan av refrängen (“Herren är med dig”), vilket representerar ett mellanstadium mellan det ständiga och det bort-rationaliserade refrängsjungandet.

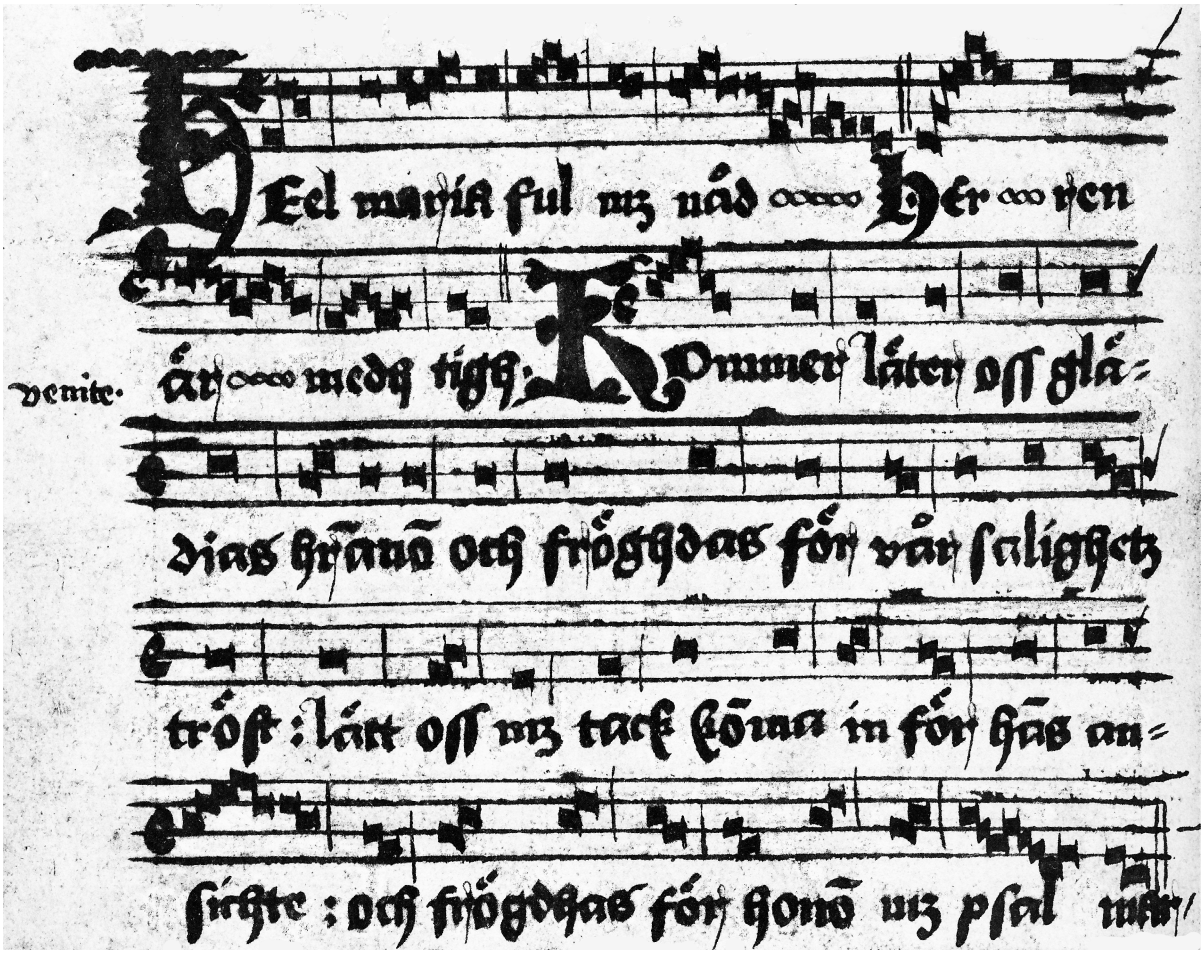

KIrie ∞ gudh fadher alzsom högste tröst:
tŭ äst vår glägdie och löst:
spaar oss älende: beŭar oss frå sÿnd:
förbar*ma* tigh öffuer oss·

Christe tŭ är vår väg och thet san*n*a liŭs:
sanhetzsens port: kerlighetzens speil[1]:
alle christnes liff och råd·
Tu oss til vår saligheet giffŭin vart:
förbar*ma* tigh öffuer oss·

KIrie helge and j ewigheet:
var hoss oss m& tin miskůndeligheet:
vår sÿnd vilie vij begråta:
lät oss eÿ förtappes vij nw på tigh hoppas:
förbar*ma* tigh öffuer oss·

Den medeltida mässan är mestadels på latin. *Kyrie eleison* ("Herre, förbarma dig") är dock grekiska. Ursprungligen hade denna litania med förkristna rötter hur många anrop som helst, och kunde återfinnas på olika ställen i liturgin. Från c:a år 600 vet vi att man alternerade *Kyrie* och *Christe*, och senare att man sjöng tre *Kyrie*, tre *Christe* och tre *Kyrie*, och att alla anrop ansågs vara till Jesus och ingen annan. Från 900-talet och framåt finns de melodier där de tre första delarna är till Fadern, de tre nästföljande till

1 "kärlekens spegel". I manuskriptet står *spiel*. Denna felstavning kan inte bero på (som Adell hävdar på s 30) att den som kopierade över sången från Malmömässan 1529 inte skulle förstått vad ordet betydde, eftersom det finns belagt med denna och liknande stavningar, typ *speyl* från denna tid (Se SAOB: *Spegel*). Texten kan nog heller inte kallas "en nödtorftig omskrivning till svenska" (Adell s 29) eftersom det som skett här inte så mycket är en omskrivning till svenska (som ju hade varit möjlig, t ex *äst* -> *är*), som en anpassning till svensk ortografi.

Sonen och de tre sista till Helig Ande. Man sjöng inte som nuförtiden blott och bart “Herre förbarma dig” gång på gång, utan varje instans av detta rop utgjorde alltid ett svar på en bön eller liknande. Under tidig medeltid var “Herre förbarma dig” församlingens svar på respektive bön &c, och från 900-talet har man poetiska Kyrien i stil med ovanstående, där bönerna är inkorporerade i själva anropet. Under reformationen och Tridentinska mötet tog man bort alla dessa texter från dessa melodier, och kvar blev de melodier vi känner igen idag från mässan.

Melodin (men inte texten) till detta Kyrie är den under medeltiden väldigt populära “fons bonitatis” från slutet av 900-talet, som finns med en mängd olika texter, varav “fons bonitatis” från 1000-talet vare sig var den första eller den sista, om än den vanligaste.

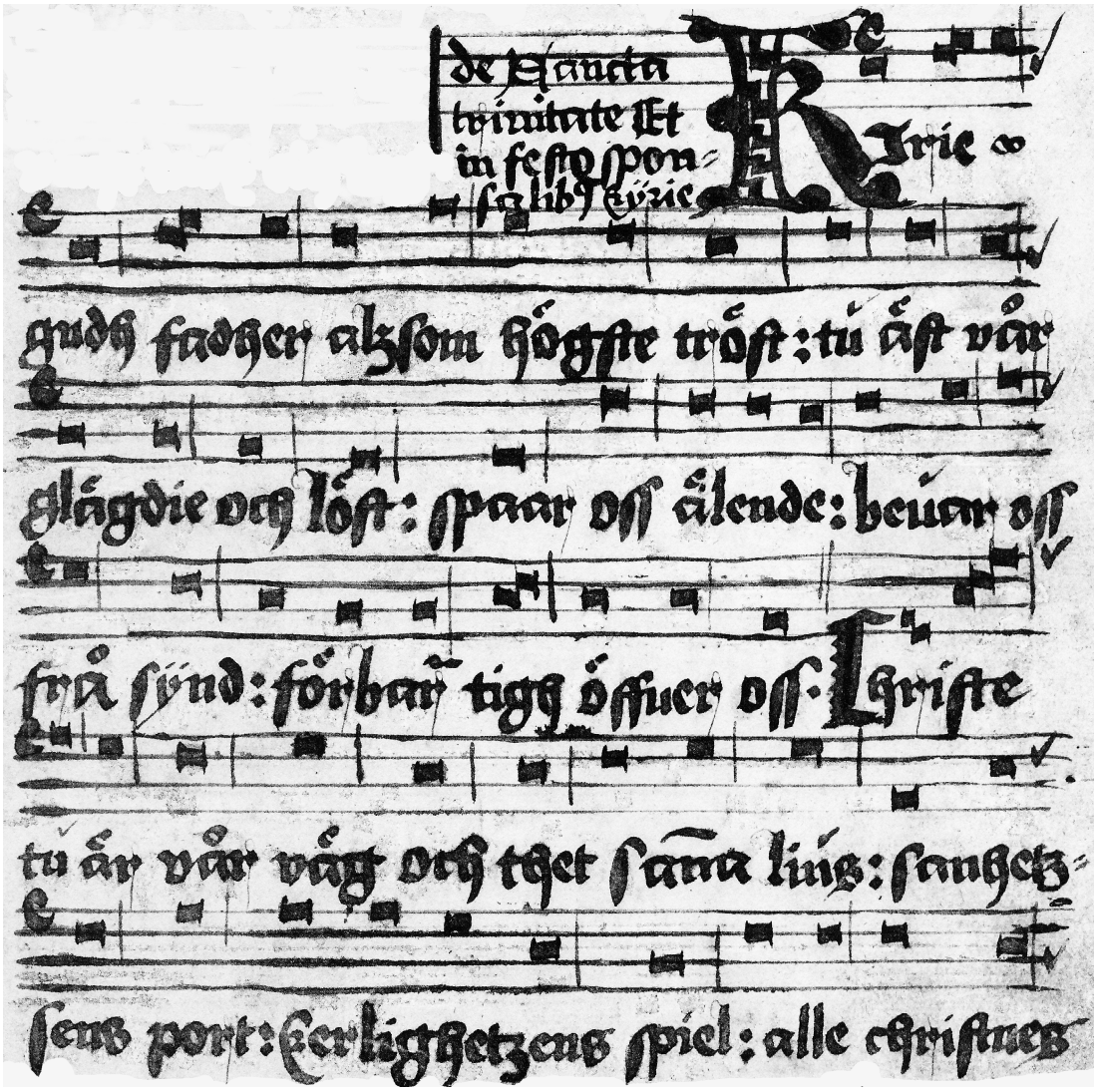

Ära vare gudh i högdenne·
Och frid på iorde*n*ne:
me*n*niskomen en godh vilie·

Wij loffŭe tigh·
Wij velsigne tigh·
Wij tilbedie tigh·
Wij p*r*ise och äre tigh·
Wij tacke tigh för tijn^{a} stora äro·

O h*er*re gud hi*m*melske koning: gudh fadh*e*r alzmectiger
O h*er*re the*n*s aldra högstes enfödde son: iesu chr*ist*e·
O h*er*re gudh: gudz lamb: fadhere*n*s son·

Tu so*m* borttager v*er*ldenes sÿnder: förbar*ma* tigh öfŭer oss·
Tÿ tu är aleene heligh· Tu är aleene h*er*ren
Tu är aleene th*e*n högste: iesu chr*ist*e·
Med th*e*n helga anda: i gudz faders herligheet amen·

Gloria – eller *Änglarnas sång*, som den också kallas, eftersom den börjar med änglarnas sång från Luk. 2:14 – är ett exempel på en s k *psalmus idioticus* – dvs en folkpsalm till skillnad från psalmer ur psaltaren – något som var populärt under kyrkans första århundraden, och antagligen vad Paulus åsyftar med "hymner" i Ef. 5:19, eftersom det vi kallar hymn är en ariansk uppfinning från 300-talet. Deras popularitet bidrog till att de förbjöds av flera kyrkomöten, bl a det i Laodicea på slutet av 300-talet. Ett fåtal, Gloria, Te Deum och någon annan, lyckades gömma sig i tidegärden, och Gloria ansågs, när den vid 500-talet smög sig in i mässan igen, vara så högtidlig att den endast fick intoneras av påven och endast på julnatten. Senare utökades detta till biskopar och påsk, söndagar och stora fester, och

mot slutet av medeltiden fick en vanlig präst intonera den utom under fasta och advent. Nuförtiden får vemsomhelst sjunga den närsomhelst.

“Gloria in excelsis Deo et in terra pax”, *Ära vare Gud i höjden och frid på jorden*, så långt är alla överens, medan “hominibus bonæ voluntatis”, *åt god viljas människor*, har översatts “åt människor en god vilja” och “bland människor till vilka han har behag” och liknande, beroende på vilken grekisk version man utgått ifrån. Efter att man funnit motsvarande fraser i några Dödahavsrullar, anses det numera klarlagt att änglarna inte önskade att människorna skulle ha en god vilja, utan att de önskade frid åt människorna, eftersom de omfattas av Guds goda vilja (se Forskning och Framsteg nr 8/1994), eller att vi är Guds utvalda. *Och på jorden frid åt (Guds) goda viljas människor*, med andra ord. Således sjunger vi fel här ovan.

Gloriorna i Hög och Bjuråker är av för mig okänd anledning förkortade. Det som saknas, efter “förbarma dig över oss”, är *Qui tollis peccata mundi, suscipe deprecationem nostram. Qui sedes ad dexteram patris, miserere nobis*, dvs “Du som borttager världens synder, tag emot vår bön. Du som sitter på Faderns högra (sida), förbarma dig över oss”. Det kan inte vara någon haplologi, dvs att man av misstag hoppar från det ena “förbarma dig över oss” till det andra, dels eftersom det är så här i alla gloriamelodierna i Hög och Bjuråker, och dels eftersom även melodierna är kopierade från fullständiga förlagor. Adell har inte kommenterat detta.

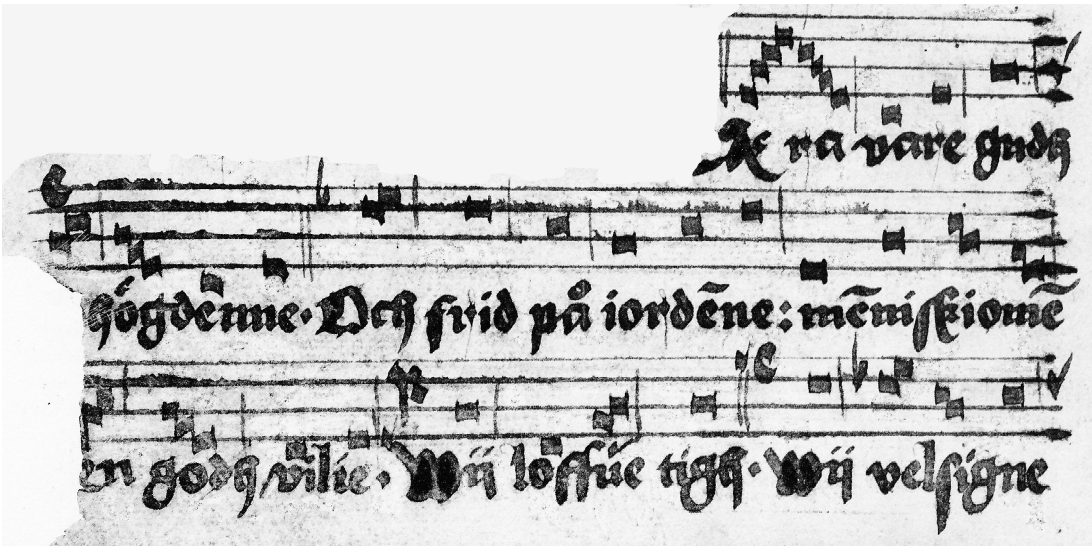

HEligh·
HEligh·
HEligh h*er*re gudh sabaoth·
Fulle äro himblana och iorden
aff tinne herligheet
Osa*n*na i högdenne·

Tigh vare loff och pris o h*er*re christ:
b*e*n*e*didet är th*e*n dag för vist:
vij loffue tigh nw och til ewigh tijdh·
Helig · helig · helig · j högde*n*ne·

welsignat · vare han
som ko*m*mer j h*er*rans na*m*pn·
Osanna j högde*n*ne·

Änglana och högste änglar
thronerne och thet hi*m*melske härskap·
Tigh loffŭe cherubim och seraphim·
heligh heligh·heligh·siŭnges j thet öffuerste·

Titt folk o h*er*re loffue tigh·
tin brud aff hiertat nw gläder sigh:
för tin nåde och barmhertighet·
heligh heligh·heligh·hon sÿwnger tigh·

O gudz la*m*b
som borttager verldenes sÿnder
förbarma tigh öffuer oss·

O gudz lamb
som borttager v*er*ldenes sÿnder·
förbarma tig öffu*er* oss·

O gudz lamb
som borttager verldenes sÿnder·
Giff oss tin frid och velsignelse·

Sanctus som avslutning på prefationen, den del som inleder nattvardsdelen av gudstjänsten, tillhör de äldsta delarna av den kristna mässan. Texten skiljer sig något från Jes 6:3, vilket kan bero på att den baserar sig på en äldre översättning. *Hosanna* och *Välsignad*, från Jesu intåg i Jerusalem, är av betydligt senare datum, från 5-600-talet, likaså de högmedeltida melodierna.

Under medeltiden kunde i stort sett alla mässans sånger förses med *troper*, nykomponerade inskottsverser, en enorm, outtömlig repertoar[2] som ratades av reformationen och förbjöds av Tridentinska kyrkomötet. Denna trop till Sanctus har i viss mån överlevt som Sv Ps 334.

I jämförelse är *Agnus Dei* en nykomling. Runt år 700 började man sjunga "O Guds lamm ... förbarma dig ..." gång på gång, först till brödsbrytelsen och senare under kommunionen eller fridshälsningen, och det är till den senare användningen man lade till *dona nobis pacem*, "ge oss frid / fred".

---

2 http://www.google.se/search?q="corpus+troporum"

Wij troom vppå alzmechtig gudh
Som alting i sina orde[3] /
skapat haffuer erlig och good:
gott är alt thet som ha*n* giordhe:
oss för fadher vil han vara:
aff sin eghen godha vilia
han vil oss altijd beuara:
och oss eÿ iffrå sigh skilia
ha*n* beskermar oss j sin krafft /
och ingh*e*n står emoot hans macht ·//.

Wij troom och vppå iesum christ:
eenda gudz son och vor herra:
han är ewig och thet är vijst:
m& fadhren liker j äro:
aff maria iomfru reen:
m& san mando*m* vart han födder:
aff gudz ande til hielp aleen:
för vår sÿnd vart [pint]er och mödder[4]:
och dödhen han oss öffueruan:
sitter [på f]adhrens högra hand.

3 “I sitt ord”, som i Joh 1:1-3, antar jag.

4 “bemödad”, alltså att man åsamkat honom möda.

Wij troom vppå then [helga a]nd
ena chr[isteliga kyrc]kio:
thet är [helga manna samfund
som gudz ande plägar styrckia.
här warder] sÿnden borttagh*e*n:
th*e*n oss pläghar göra vanda.
och vppå then sidzsta daghen:
skolom vij alle vpstonda:
och itt ewigt lijff ko*m*mer thå
gudh leter oss sin glädhi fåå.

amen.

Trosbekännelsen läste man ursprungligen i och med dopet - det är därför den är formulerad i första person singular, *Credo*, "Jag tror" - och togs inte in i mässan förrän på tusentalet. Sången ovan brukar kallas "Luthers credopsalm" eller "Den rimmade tron", men i Hög "Th*e*n Ewangeliska Credh*o*n". Melodin är inte Luthers, utan lär vara medeltida. Den svenska texten är inte en översättning av den tyska, utan en egen diktning, kanske skriven av Olaus Petri.[5] Den fanns med i de tidiga psalmböckerna från 1500-talet, var en av de fåtal medeltida som överlevde Haeffners koralbok, låt vara i lätt mutilerat skick, och fanns fortfarande som nummer 26 den svenska psalmboken av konungen gillad och stadfäst år 1937.[6]

---

5 Sven Ingebrand: Swenske songer 1536, Uppsala Studies in Faiths and Ideologies 7, Acta Universitatis Upsaliensis, Uppsala 1998

6 http://runeberg.org/psalmbok/1940/0035.html och http://runeberg.org/psalmbok/1940/0036.html

Sÿon prise th*e*n tigh frelste /
　　födde ledde och nogh älste[7] :
　　m& loffsong och samuit ·
Ha*n* är större äre v*är*ldh*e*r :
　　en han aff tigh bliffuer vördher /
　　som tog tich frå helffuetit ·

Thå ha*n* natuard hölt sist vid bord :
　　vttÿdde th*e*nne sa*m*ma ord :
　　för tolff sino*m* läriunghom ·
Thetta nÿa testame*n*tit :
　　och thet helga sacramentit :
　　som skal giffuas för mångom ·

Jesu h*er*re tigh vari loff :
　　först frå tijn creaturs vphoff
　　och ee[8] förutan enda ·
Att tu ville vppå th*e*nne dagh*e*n :
　　plat för venda th*e*n hård strenge lagh*e*n :
　　och oss tina nåd senda /

Then gambla påska*n* hållen är :
　　och barmhertigheet få vij her
　　nw : för iesu natua*r*d skul ·

---

7 “älskade”

8 “alltid”, samma *e* som i *evig*.

Lagsens strengheet thå var fordom :
viker vndan iesu ordom :
all falsk läre driff om kul ·

Thet iesus böd j natuardh*e*n :
bödh han kringo*m* heela v*är*ldh*e*n :
thaga sigh til åminne ·
Han var j sin gudho*m* nogh vijs :
ha*n* gaff oss brödt och vijn til spijs :
geno*m* sin ord och sinne ·

Christne hålla thenne plägseedh :
ath vndfå chr*ist*i kiött j bröd :
och dricka hans blodt j vijn ·
Hwadt tu eÿ begripa kunde :
eÿ m& hierta eller munne :
tron stadfestar hogh*e*n tijn ·

Wnder thessa åtskiljde ting :
skÿler sigh all vår förlösning :
vti tweggiä[9] handa[10] skijn ·
Här är iesus vår h*er*re godt /
itt kiött j matt och drÿck j blodt :
j sitt helge lechamen ·

---

9 *tvägge* kommer från *två* på samma sätt som *bägge* kommer från *båda*.

10 *Tväggehanda* betyder alltså “av två olika slag”, precis som *enahanda* betyder “av ett enda slag”, och *allehanda* “av alla möjliga slag”.

Han är icke skipt j styͤckiom :
som vij giörligh seem och tyͤckom :
vtha*n* hela gudh och ma*n* ·
Tagh*e*n en och taghen månge :
så th*e*n ene som th*e*n andre ·
allä få en gudh och ma*n* ·

Tagh*e*n onde tagh*e*n godhe :
likauel j twegge lunde[11] ·
sigh til dödt ell*e*r liff ·
Ett ewigt liff få the gode ·
ondom skil alt i ha*n*s blode[12] ·
th*e*n til både liff och siel ·

När the skipte sacramentet :
kom j hugh thet regeme*n*tit :
iesus vtgaff testame*n*tit :
och sielffuer sigh vthi brödt
Wij skolom så tro och tyͤckia :
han låter sigh inna lyͤckia[13] ·
m& sin ordt vthi hwart styͤcke :
en gudh th*e*r för oss leedh dödh ·

---

11 *Tväggelunda*, “på två sätt”, precis som *annor-, inga-, någor-, samma-, sålunda* betyder “på annat, inget, något, samma, så sätt”.

12 För de onda skiljer sig allt beträffande nattvarden.

13 “stänga”, samma som engelska och svenska *lock*, finns kvar i *ändalykt*.

Sij thet sa*m*ma ängle brödet :
then siels spijs som är bedröffuat :
thet är rätte barne brödet :
thet eÿ skal fåås hundo*m*men[14]
När th*en*nä figuran skedde[15] :
abraha*m* sin son vthledde ·
såsom påsca la*m*bit tedde ·
gudz brödt kom aff hi*m*melen ·

Jesu chr*ist*e hörde[16] godhe ·
spijs oss m& titt milde mode ·
m& kiött och tino*m* blodhe ·
att vij vardo*m* alle godhe ·
kringo*m* hela verldena ·
Tu som ingh*e*n vil fördöma ·
lätt oss icke från tigh huerffua[17] ·
nåd och venskap oss föruerffua ·
ath vij måghom m& tigh ärffua ·
hi*m*melrikis glädie ·
ame*n* ·

---

14 *Det ej skall fås åt hundar* = “Det skall ej ges åt hundarna”.

15 *figur* = typologi, dvs symbol eller allegori: När Jesus ger oss av brödet, så betyder det att Abraham ledde ut sin son för att offras (som Kristus på korset, som påskalammet), och att manna kom från himlen.

16 “herde”, finns belagt med alla mjuka vokaler.

17 *värva* = “kasta” torde vara skånska, jfr tyska *werfen*. På svenska hette det *värpa*.

“Syön prise” är en *sekvens*, dvs en sång som följer på det Alleluia som är i anslutning till evangelieläsningen i mässan. Det medeltida alleluiat sjöngs responsorialt, dvs i växelsång, mellan en liten och en stor grupp, t ex kör mot församling eller försångare mot kör. Försångarna börjar med *alleluia*, och kören svarar *alleluia*, men med en *melism*, en längre melodi, på sista “a”-et i alleluia. Denna melism, den som avslutar alleluia, kallas *jubilus*, och finns beskriven av Augustinus från början av 400-talet (Den kunde vara rätt så lång[18]). Sedan sjunger försångarna en vers. På slutet av versen kommer kören in med jubilus igen, och avslutar med alleluia med jubilus.

Men nu kan försångarna eller kören fortsätta att sjunga på vokalen “a” och det är detta som är *sekvensen*. Namnet är känt från 700-talet, och betyder “det som kommer efter”, efter *alleluia*, alltså. Från 800-talet kommer det första exemplet[19] på noterad polyfon musik, sekvensen Benedicta sit, och de första exemplen på att man började sätta texter till sekvenserna[20].

Snart fann sekvensen sin slutgiltiga form. Den består av parvist upprepade versmelodier: Först kommer en vers, sedan kommer en ny vers på samma melodi, nästa vers är på en ny melodi, som också används till versen därpå osv. Teman kan återanvändas, varieras och bearbetas. Verserna kan ha en tredelad form med karakteristiska slutfall som upprepas för varje vers. Det är vanligt att sekvenserna börjar i ett lågt läge, och vartefter blir allt högre, och att de har korta verser i början och längre mot slutet. Ofta har de en enkel upprepad rytm, men den kan ha gått förlorad i det här fallet.

---

18 Marian Bennett Cochrane: The Alleluia in Gregorian Chant, i *Journal of the American Musicological Society* 1954 s 213.

19 Iallafall enligt Willi Apel i The Earliest Polyphonic Composition and its Theoretical Background, i *Revue Belge de Musicologie* X 1956 s 135 - 136.

20 Men, som David Hiley påpekar på s 185 i *Western Plainchant, a handbook*, Clarendon Press (Oxford 1997), det är ju å andra sidan från den här tiden som vi börjar få notation och uppgifter om musik överhuvudtaget.

Sekvenssjungandet blev omåttligt populärt. Det finns många tusen bevarade från medeltiden. Deras stora popularitet gjorde att de rensades ut av reformationen och att Tridentinska kyrkomötet förbjöd alla utom fyra, varav denna är en. Av de övriga finns *Victimæ paschali laudes* ("Jesus christus han är vorden") i Hög, men inte *Veni sancte spiritus* eller *Dies Irae*. Däremot finns *Lætabundus exsultet* ("Alle christne frögda sigh") och *Sancti spiritus assit nobis gratia* ("Then helge andes nåd · regere alles vårt råd").

Syön prise heter i original *Lauda Sion*, och den skrevs 1263 av Thomas av Aquino, den store skolastikern. Anledningen till detta var Juliana (*1193), en nunna från Mont Cornillon vid Liège, som sedan 1230 propagerat för en fest till nattvardsbrödets ära, något som så småningom fick namnet *Corpus Christi*. Själv fick hon inte uppleva detta eftersom hon dog 1252.[21]

Den nu mest kända sången ur Corpus Christi-liturgin är *Panis angelicus*, dock inte med originalmelodin, utan den av César Franck. Populärast under medeltiden var dock Lauda Sion. Den hade Thomas byggt på en annan medeltida hitlåt - för så gjorde man på den tiden - nämligen *Laudes crucis* ("Korsets lov") av Adam av Sankt Viktor från början av 1100-talet, skriven till finnandet av det sanna korset, som man ju sedan tappade bort 1187. Valet av denna sekvens som förlaga kan visa hur viktig Thomas tyckte att nattvardsbrödssymboliken var, och att brödet var fullt jämförbart med korset; det var ju han som stod bakom hela transsubstantiationsläran.

Frasen *Ecce panis angelorum* ("Se änglars bröd") brukar ofta markeras på olika sätt i de böcker sången förekommer. Där brukade prästen nämligen hålla upp nattvardsbrödet, så att man skulle kunna falla på knä inför det.

---

21 Francis X Weiser: *Handbook of Christian Feasts and Customs* (1958) kap. II.21, som man kan ladda ner från http://www.scribd.com /doc/3957343/Handbook-of-Christian-Feasts-and-Customs. Se även http://en.wikipedia.org/wiki/Juliana_of_Liège och http://en.wikipedia.org/wiki/Corpus_Christi_(feast)

Herren vare m*ed* idher.
Så och m*ed* tino*m* anda.
Begÿnnelsen på ewangelio.
som mattheus scriffuit haffuer.
Herrano*m* vare äro och loff.

Thetta är boke*n* aff iesu christi bördh:
huilkin som är dauidz son
abrahams sons.

Abraham födde isaac.
Isaac födde iacob.
Iacob födde iudam och hans brödher.
Iudas födde phares och zaram aff thamar.

Phares födde esrom.
Esrom födde aram.
Aram födde aminadab.
Aminadab födde naason.

Naason födde salmon.
Salmon födde boos aff rahab.
Boos födde obed aff ruth.
Obed födde iesse.

Iesse födde konung dauid.
Konung dauid födde salomonem
aff hen*n*e som var vrie hustru.
Salomo*n* födde roboam.
Roboam födde abia.

Abia födde asa.
Asa födde[22] iosaphat.
Iosaphat födde ioram.
Ioram födde oziam.

Ozias födde ioatham.
Ioatham födde acham.
Acham födde ezechiam.
Ezechias födde manassen.

Manasses födde amon.
Amon födde iosiam.
Iosias födde iechoniam och hans bröder
vthi thet babiloniskia fengilset.

Men effter th*et* babiloniska fengilset
födde iechonias salatiel.
Salatiel födde[23] zorobaber.
Zorobabel födde abiud.
Abiud födde eliachim.

Eliachim födde azor.
Azor födde sadoch.
Sadoch födde achim.
Achim födde eliud.

Eliud födde eleazar.
Eleazar födde mathan.
Mathan födde iacob.
Iacob födde ioceph m*a*ries ma*n*.
Aff huilka är födder
iesus som kallas christus.

---

22 Det här måste vara en felskrivning av melodin. Dock är melodin skriven lika-
23 dant i både Hög- och Bjuråkermanuskriptet, så vi sjunger som det står.

O gudh vij loffue tigh:
o h*er*re vij tacke tigh.
Tigh ewige fadher:
vÿrdher hela verlde*n*.
Tigh p*r*isa alla änglar:
himlar och alla krafft*er*.
Tig prisa cherubim och seraphim:
siwnga*n*des vta*n* ända.

Heligh.
Heligh.
Heligh. h*er*re gudh zebaoth. *(Jes. 6:3)*

Fulle äro himlar och iorden:
aff titt maiestet och herligheet.
Tigh loffua och prisa: alle helge apostlar.
Theslikes loffua tig / alle helge propheter.
Sa*m*malunda loffua tigh / alle helge martirer.
Then helga kÿrkia i hela v*er*lde*n*ne:
beke*n*ner tigh för en alzmechtigh fadher.
Och tin eenfödda son:
th*e*n m*ed* tigh haffu*er* sa*n*nan gudho*m*.

Teslikes hugswalaren: then helga anda.
Tu chr*ist*e: ärо*n*nes konu*n*g.
Tu är fadhre*n*s son: i ewigheet.
Til me*n*niskiones förlösningh:
togh tu i iungfru lifue mando*m*.
Tu öfueruan dödh*e*n:
och opläst hi*m*melen för the trogna.
Tu sitter på gudz högra hand: i fadhre*n*s herligheet.
Tädhan igenko*m*mandes: til att döma leffuandes och dödha.
Tÿ bedie vij tigh att tu hielper tina tiänare:
som tu m*ed* titt dÿra blod haffu*er* återlöst.

Och giffu*er* th*e*m. th*e*n ewiga herligheeten: m*ed* tijn helgon.
O h*er*re frels titt folck: och velsigna tin arffuodeel. *(Ps. 28:9)*
Och regera th*e*m: och vphögh th*e*m j ewigheet.

H*er*re gudh vij loffue tigh: alla dagar. *(Ps. 145:2)*
Och prise titt na*m*pn: iffrå ewigheet til ewigheet.
Beuara oss h*er*re i th*en*na dagh: att vij icke göra moot tin vilia.
Förbarma tigh öffu*er* oss o herre: och var oss barmhertigh. *(Ps. 123:3)*
Ware tin barmhertigheet öffu*er* oss:
såsom vij på tigh hoppas. *(Ps. 33:22)*

På tigh hoppas vij o herre:
lätt oss icke ko*m*ma på skam til ewigh tijdh. *(Ps. 31:1; 71:1)*

Matutinen (nattens gudstjänst ur tidegärden) mellan julafton och juldagen avslutas med att man sjunger genealogin (släktkalendern, släkttavlan) ur Matteusevangeliet (Matt. 1:1-16) med Te Deum, som på så sätt inleder själva julfirandet som sedan avslutas på samma sätt när man efter trettondagen sjunger släktkalendern ur Lukasevangeliet (Luk. 3:21-4:1a) som till skillnad från Matteusevangeliets går baklänges ända tillbaka till Gud, och dessutom inbegriper Jesu dop i Jordan som var en av de saker man firade på trettondagen.

De bägge släktkalendrarna är inte överens om mycket, inte ens om vem som var Josefs far, och det är ett drag de har gemensamt med släkttavlorna i gamla testamentet. De är dock inte avsedda att tolkas bokstavligt (och det är kanske sådana frågeställningar som det varnas för i 1 Tim. 1:3-4 och Tit. 3:9), utan de är till för att på ett allegoriskt sätt visa vem man är, som när Julius Caesar härstammar från Venus och kejsaren från solen. Jesus har ju inga blodsband med Josef, men väl med Maria.

Det är för att visa på den allegoriska tolkningen Matteus för säkerhets skull påpekar att det från Abraham till David är fjorton led, från David till fångenskapen i Babylon fjorton led, och från fångenskapen i Babylon till Kristus fjorton led: Det föreställer Guds egendomsfolks uppgång, fall och återlösning, i tre perioder om två gånger sju, där sju är fullkomlighetens tal, och fjorton är talvärdet i David, som ju också är en Messias. I Lukasevangeliet är det istället 77 generationer, likaledes ett symboliskt tal.

Omnämnandet av kvinnorna - Tamar (1 Mos. 38), Rahab (Jos. 2; 6:17, 22, 25), Rut (Rut), Urias hustru, Batseba (2 Sam. 11; 12:1-24), och till slut också Maria - är också antagligen symboliskt, med teman som synd kontra renhjärtadhet, att inte få barn med sin första man, att bli utvald av kungen, eller att den förstfödde dör.

Släktkalendern avslutas med *Te Deum*, som också ibland kallas *Den Ambrosianska hymnen*, efter Ambrosius, biskop i Milano på 300-talet, och efter sägnen att han skulle sjungit den tillsammans med Augustinus när han döpte honom. Denna sägen uppstod runt år 800, och var antagligen inte känd tidigare, eftersom själva sången finns i manuskript så tidigt som 500-talet, och då inte kallades Ambrosiansk eller något liknande. Han kan heller inte ha författat hymnen eftersom de hymner han är känd för är betydligt modernare i stilen.

Sången verkar vara gjord i tre delar, varav den första (på s 15 i detta häfte) kan finnas citerad från mitten av 200-talet, den andra (överst på s 16) kan vara från 300-talet, och den tredje är den med psaltarcitaten. Musikaliskt går det också att uppfatta olika delar, och det har framkastats att det skulle kunna vara fråga om en sång som byggts på vartefter, eller tre olika sånger som sammanfogats i efterhand.[24]

Tillsammans med Gloria är Te Deum den äldsta kristna hymn som finns bevarad, men till skillnad från Gloria har Te Deum en egen melodi, som skulle kunna härstamma från originalet, eftersom den (till skillnad från Gloria) hela tiden har haft kvar sin plats i tidegärden. Melodin brukar återges i två olika varianter, en lite mer utbroderad och en lite enklare, medan den som används i Hög- och Bjuråkermanuskripten ligger någonstans däremellan.

Förutom att vara avslutning på matutinen, användes (i likhet med Gloria) Te Deum till mycket högtidliga tillfällen (vunna fältslag och liknande) vilket är anledningen till att det finns så många påtagligt pampiga tonsättningar av den.

---

24 Catholic Encyclopedia: *Te Deum* http://www.newadvent.org/cathen/14468c.htm

Sjöng gjorde "*Pisces Dei*", Guds fiskar. I Nya testamentet finns en utvecklad fisksymbolik av osäkert ursprung: "Jag ska göra er till människofiskare" säger Jesus, och använder fisken som symbol vid flera tillfällen: "Med himmelriket är det också som när man lägger ut ett nät i sjön och får fisk av alla slag i det.", "Finns det någon far ibland er som ger sin son en orm när han ber om en fisk?", de underbara fiskafängena i Luk 5 och Joh 21 ("Den natten fingo de intet", ni vet) som handlar om hur man ska missionera, den mystiska fisken med silverpenning i munnen i Matt 17:27, eller när han utfodrar femtusen med fem bröd och två fiskar, resp fyratusen med sju bröd och några fiskar.

Efter detta fick fisksymbolen en än större betydelse hos de kristna. Tertullianus sade c:a år 200 att vi kristna är små fiskar eftersom vi är födda i vatten, alltså pånyttfödda genom dopet. Och när man upptäckte att om man sade "Jesus Kristus, Guds Son, vår Frälsare" på grekiska, "Iesous Christos Theou Yios Soter" och tog första bokstaven i varje ord, så fick man ordet *Ichthys* som betyder "fisk", så var lyckan gjord. Eftersom ett grekiskt litet "a", alfa, ser ut som en liten fisk, och Jesus sade att han var "alfa och omega" så blev glädjen än större. De tidiga kristna i Rom lär således ha klottrat "lilla a" lite här och var, i katakomber och annorstädes.

Nästa gång vi sjunger blir det i Riddarholmskyrkan i Stockholm, lördagen den 31:a juli och söndagen den 1:a augusti 2010, kl 13:00 bägge gångerna.

Slutligen återfinns vi på http://paradox.provocation.net/medeltid/index.htm